

הלכות פורים המשולש

תוכן עניינים

תענית אסתר | זכר למחצית השקל | דיני פורים המשולש | זמן מצוות הפורים במוקפין | קריאת המגילה במוקפין במניין | מנהג ערים המסופקות | דין הפרזים ביום א' | ליל פורים | קריאת המגילה בלילה וביום | מתנות לאביונים | משלוח מנות | מלאכה בפורים | סעודת פורים | שכרות בפורים | שתוי בתפילת פורים | דין מוקף הנמצא במקום פרוז ולהיפך - בפורים המשולש | הלכות ודקדוקים בקריאת המגילה | דיני טעות בקריאה | דיני אבלות בפורים | נידונים וספקות בהלכות פורים

תענית אסתר

א. נהגו כל ישראל להתענות ב"ג באדר, כדי לזכור שהקב"ה רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל הקב"ה בכל לבבו, כמו שעשה בימי מרדכי ואסתר.

ב. **קטנים** עד גיל מצוות פטורים מהצום, ואף בתענית שעות אינם חייבים.

ג. **חולה** אף שאין בו סכנה אינו מתענה, ואוכל ושותה כרגיל, ואינו צריך להשלים את התענית ביום אחר.

ד. הגדרת חולה היא כחולה שמותר לו לקחת תרופות בשבת, והוא או באופן **שנפל למשכב**, או **שחולה כל גופו** והיינו שהוא במצב שאינו יכול לתפקד.

ה. גם מי שיש לו מיחושים קשים [כגון כאבי עיניים, הגורמים סבל אך עדיין ניתן לתפקד] - אינו מתענה, אך במקרה זה יש להשלים את התענית ביום אחר.

ו. **מעוברות ומניקות אינן צמות.** הגדרת מעוברת היא מעת שיודעת שהיא מעוברת [בכל אופן שהוא], ואף בתוך ארבעים יום ליצירת הוולד. הגדרת מינקת היא כל עוד שמניקה בפועל, ואף הנקה חלקית. אבל אם אינה מניקה בפועל כלל, אף שהיא תוך כ"ד חודש מהלידה, צריכה לצום.

ז. **יולדת** [אפי' אם אינה מניקה] תוך ל' יום ללידתה אינה צמה. את הל' יום מקלים למנות מעת לעת.

ח. **מפלת**, אם הפילה אחר ארבעים יום מתחילת עיבורה, דינה כיוולדת שאינה צמה תוך ל' ללידה ולהפלה.

ט. צריך לדאוג לאפשרות שיוכל לצום. ומי שיודע שאם לא יתאמץ במהלך הצום לא יהיה בגדר חולה, עליו לעשות כן [-לנוח] בכדי שיוכל לצום.

י. יש להסתפק האם מותר לאלו הפטורים מהצום לאכול בשר ויין ומיני מעדנים, כיון שאין תענית זו תענית של אבילות. ונראה שאין להם לאכול כדי שלא לפרוש מן הציבור. אולם קטנים מותרים בכל אופן.

יא. התענית מתחילה בעלות השחר [השני, המאוחר] עד צאת הכוכבים. ואם רוצה לקום מוקדם לאכול לפני עלות השחר [לאחר שינת קבע], יתנה לפני שהולך לישון שאינו מקבל עליו את התענית עד עלות השחר. ואם לא התנה אסור באכילה אך מותר בשתייה [ולספרדים אסור אף שתייה]. וראה הרחבה בדינים אלו באזמרה לשמך גיליון 272.

יב. מותר להתרחץ, להסתפר ולשמוע מנגינות בתענית אסתר, מפני שהיא תענית של שמחה.

יג. במקום צורך מותר לשטוף פיו במים ולצחצח שיניים (משנ"ב סי' תקסז ס"ק יא מתיר לשטוף בד' תעניות במקום צער, ותענית אסתר קילא טפיו).

זכר למחצית השקל

יד. מנהג ישראל לתת בחודש אדר זכר למחצית השקל [ויזהר שלא לומר 'מעות אלו למחצית השקל'].

טו. המנהג לתת לפני מנחה של תענית אסתר, ויש נוהגים לתת לאחר מנחה קודם קריאת המגילה [מי שלא נתן לפני פורים יכול לתת עד סוף חודש אדר].

טז. רוב בני אשכנז נוהגים לתת ג' מטבעות של חצאי שקל [ודווקא ג' מטבעות, ולא שני מטבעות של שקל וחצי]. יש נוהגים לתת ג' מטבעות של חצאי דולר ישן [שיש בו כסף טהור], וקונים אותם מקופת בית הכנסת, ונותנים אותם חזרה. ומכיוון שאין זה מטבע היוצא בהוצאה בא"י, יש לתת ג' מטבעות של חצאי שקלים.

יז. ויש נוהגים לתת שווי של מחצית השקל של תורה, שהוא שווי של 9.6 גרם כסף, וכן מנהג רוב הספרדים. ואף הנוהגים שיעור זה, לילדים די בנתינת שלשה חצאי שקלים.

[ערך הכסף הטהור משתנה כל הזמן, ויש המחשבים זאת בתוספת מע"מ (בשנה זו כ-43 ₪) ויש שלא (כ-37 ₪). ניתן להתעדכן מהו ערך הכסף בקו בית ההוראה, שלווחה 84].

יח. קטן פחות מגיל י"ג אינו חייב במחצית השקל, אך המנהג לתת אף בעד בניו הקטנים, ואף לעוברים. רבים נוהגים לתת גם עבור **נשים ובנות**.

יט. קטן שאביו נתן עבורו מחצית השקל שוב אין מפסיק לתת בשנים הבאות. **נשים ובנות** שנתנו עבורן מחצית השקל יש להסתפק אם אפשר להפסיק לתת. ולכאורה נראה שבאופן שאין חשש של נדרי צדקה [ומועיל לזה מסירת מודעה בער"ה, או שלא היה דעתו לנהוג כן לעולם ולא נהג בזה ג"פ], אפשר להפסיק.

כ. מחצית השקל יש לתת לעניים [או לצרכי בית הכנסת].

כא. מחצית השקל אינו ניתן מכספי מעשר.

דיני פורים המשולש

השנה פורים דמוקפין חל בשבת ('פורים המשולש'), ולפיכך ישנם דינים רבים שאינם כשאר שנים. תחילה יובאו הדינים המיוחדים לשנה זו בערים המוקפות, ולאחמ"כ יובאו הדינים הנוהגים בכל השנים, וגם בשנה זו [דין מוקף הנמצא במקום פרוז ולהיפך בשנה זו, יובאו בעמ' ו].

זמן מצוות הפורים במוקפין [ירושלים]

יום שישי, י"ד אדר:

כב. קוראים מגילה ונותנים מתנות לאביונים [ולובשים בגדי שבת], אבל לא אומרים "על הנסים" [טעה ואמר "על הנסים" - אינו חוזר]. ביום זה אין קריאת התורה [אלא אומרים ח"ק לאחר חזרת הש"ץ, וקוראים את המגילה].

כג. כוונה בברכת 'שהחיינו': בברכת 'שהחיינו' ביום פורים [לאשכנזים] יכוונו המברך והציבור גם על מצוות מתנות לאביונים שיקיימו בהמשך היום. ויש נוהגים לכוון לפטור גם את המצוות שיקיימו ביום ראשון - משלוח מנות וסעודת פורים. **ולספרדים**, יש פוסקים שכתבו שיכוונו כן בברכת 'שהחיינו' בלילה, ולהלכה אין צריך לכוון בלילה.

כד. משלוח מנות ביום ו': יש מדקדקין לתת משלוח מנות אחד גם ביום שישי [לחוש לדעת הכנה"ג (סי' תרצה) והחזו"א (או"ח סי' קנה סק"ב) שזמן משלוח מנות הוא ביום ו', וכ"כ בכה"ח (סי' תרפח ס"ק לח)].

כה. סעודת פורים ביום ו': ביום שישי לא עורכים סעודת פורים (כדעת רוב הראשונים, וכ"פ השו"ע סי' תרפח ס"ו), ויש יחידים החוששים לדעות שיש לערוך סעודה ביום זה [אך בליל ו' ודאי ל"צ להחמיר] (דעת המאירי, הובאה בכה"ח שם ס"ק מה). ולכתחילה יש לעשותה **קודם חצות**, ולא יאכל הרבה יותר מרגילותו ביום חול.

כו. עשיית מלאכה ביום ו': מן הדין מותר לעשות מלאכה ביום שישי, אך נהגו שלא לעשות בו מלאכה.

אמנם מלאכות לצורך פורים או לצורך שבת [כגון גזיזת ציפורניים, תספורת, וכביסה כשהיא לצורך פורים או שבת], וכן שאר המלאכות המותרות בפורים (ראה להלן סע' קכו-קל) - מותרות.

שבת קודש, ט"ו אדר:

כז. אומרים "על הנסים". ובקריאת התורה מוציאים שני ספרים - בראשון קוראים פרשת השבוע, ובשני "ויבא עמלק".

כמו כן, **שואלים ודורשים בעניינו של יום**, בהלכות פורים וענייני המגילה (דין זה שייך דווקא השנה, אך בשנה רגילה מקיימים דין זה ע"י קריאת המגילה).

כח. שיר של יום (לנוסח אשכנז): אומרים רק "מזמור שיר ליום השבת". והספרדים והחסידים מוסיפים לומר גם שיר של יום פורים [והוא מזמור כ"ב בתהלים].

כט. סעודת פורים בשבת: יש מהדרין להוסיף בשבת מאכל מיוחד לכבוד פורים, וכן להוסיף מהרגיל בשתיית יין (לחוש לשיטת המהרלב"ח (הובאה במשנ"ב שם ס"ק יח, ועי' שעה"צ ס"ק ל, ובכה"ח ס"ק מה) שזמן סעודת פורים הוא בשבת).

ל. משלוח מנות בשבת: יש מהדרין לתת משלוח מנות [אחד] בשבת זו (לחוש לדעת המהרלב"ח שם, ובעניין נתינת מתנות בשבת ויו"ט עי' ביצה יד; סי' תקטז, והתבאר באזמרה לשמך גיליון 81).

לא. ברכת שהחיינו בשבת: יש מהדרין לברך שהחיינו בשבת על בגד או פרי חדש (לחוש לשיטת המאירי שיש ברכה על עיצומו של יום, ועי' בה"ל ריש סי' תרצב).

לב. טלטול המגילה בשבת: יש מחמירים שלא לטלטל את המגילה בשבת (פר"ח סי' תרפח סק"ו, כה"ח סי' שח ס"ק מח) אך להלכה אינה מוקצה (עי' משנ"ב סי' תרפח ס"ק יח, סי' שח ס"ק כב).

לג. במוצאי שבת מתפללים מעריב כרגיל כבכל מוצאי שבת [ואומרים "ויהי נועם, ואתה קדוש" כרגיל].

לד. סעודה במוצ"ש: ראוי לשמוח ולהרבות קצת בסעודה במוצאי שבת, ויכוון גם למלווה מלכה [ונדין ליל פורים בכל שנה (ראה להלן סע' עט)]. אך יל"ע האם דין זה שייך גם בפורים המשולש, שהרי אינו יום טוב בעצם, והשמחה בו היא בתשלומין].

יום ראשון, ט"ז אדר:

לה. אוכלים סעודת פורים, שולחים משלוח מנות [ולובשים בגדי שבת], ואין אומרים "על הנסים" בתפילות ובברכת המזון [ויש מדקדקים לומר בסוף ברכת המזון "הרחמן הוא יעשה לנו נסים וכו', בימי מרדכי וכו' (עי' כה"ח סי' תרפח ס"ק מח)].

לו. עשיית מלאכה ביום זה מותרת [כמובן יש להיזהר שלא יימשך במלאכתו ויפסיד סעודת פורים].

לז. מתנות לאביונים ביום א': י"א שמי שלא קיים את החיוב של מתנות לאביונים ביום שישי, ייתן עכ"פ מתנות לאביונים ביום ראשון.

דין קריאת המגילה במוקפין [ירושלים] במניין

לח. לכתחילה יש להקפיד לקרוא את המגילה במניין [מפני שהשנה, קריאת המגילה בירושלים אינה בזמנה] [בעה"מ פ"ק דמגילה, רא"ש שם סי' ו, שבולי הלקט סי' קצה, ובראשונים במגילה ה, ובמשנ"ב סי' תרצ"ט סא, ובשעה"צ ס"ק נט].

לט. גם נשים ונערות שבכל שנה קוראים לפנין ביחידות, השנה תלכנה לבית הכנסת לשמוע קריאת מגילה. אמנם לא צריך שיהיה שם עשרה גברים, אלא די גם **בעשר נשים**.

מ. כמו כן חולה שאינו יכול להגיע לבית הכנסת, יאסוף עוד תשעה אנשים לביתו [אפי' אם הם כבר שמעו קריאת מגילה], כדי שקריאת המגילה תהיה בפני עשרה.

מא. באופנים הנ"ל, אם אין אפשרות לאסוף עשרה אנשים, יש להקל שיכול לקרוא מגילה בברכה, ויברך לפניו, אבל לא יברך לאחריה "הרב את ריבנו" [וכדין הקורא ביחיד בשאר שנים, ראה להלן סע' עה] [רש"י מגילה ה, ע"י מרומי שדה וראש יוסף שם, חמד משה סי' תרצ"ט, או"ש פ"א מהל' מגילה שהוכיח כן בירושלמי, חזו"א או"ח סי' קנה ס"ק ב בדעת הרמב"ם, וע"י תמים דעים לראב"ד סי' קפ].

מנהג ערים המסופקות בפורים המשולש

מב. הנוהגים בכל שנה שני ימי פורים מחמת הספק [ובכללם גם מתושבי ב"ב הנוהגים לחשוש ליום ט"ו], השנה יקיימו את כל מצוות היום **ביום שישי**, ולא יאמרו "על הנסים" בשבת (ראה להלן סע' נא דין ספק על הנסים).

מג. יש מדקדקים להוסיף בשבת מאכל מיוחד לכבוד פורים, וכן להוסיף יותר מהרגיל בשתיית יין (לחוש לשיטות שזמן סעודת פורים הוא בשבת).

מד. טוב לקיים שנית סעודת פורים ומשלוח מנות ביום ראשון.

מה. מותר לעשות מלאכה ביום ראשון ואין אומרים תחנון ו"למנצח".

דין הפרזים ביום א'

מו. דיני פורים נוהגים בפרזים רק ביום שישי [ולא צריך לעשות ביום א' משתה ושמחה, כמבואר להלן סע' קמט], אך המנהג שלא לומר **תחנון** ו"למנצח" גם ביום ראשון.

דיני פורים הנוהגים בכל השנים [וגם בשנה זו]

דיני ליל פורים [וראה לקמן סע' עט-פ דינים נוספים]

מז. כתב המשנ"ב (סי' תרצה סק"ג) "כתבו האחרונים דנכון **ללבוש בגדי שבת מבערב**, וימצא אח"כ בביתו נרות דולקות ושולחן ערוך ומטה מוצעת". וכהיום שיש **תאורת חשמל**, רבים אינם מקפידים להדליק נרות בפורים.

מח. סדר תפילת ערבית וקריאת המגילה לבני אשכנז: מזכירים "על הנסים". לאחר תפילת שמו"ע אומר הש"ץ **קדיש תתקבל**, וקוראים המגילה. לאחר הקריאה אומרים "ואתה קדוש", ואח"כ אומר הש"ץ קדיש שלם בלי 'תתקבל', ו"עלינו לשבח".

"על הנסים" בתפילה

מט. אומרים "על הנסים" בשלוש התפילות של פורים.

נ. שכח לאומר: אם נזכר קודם שאמר שם השם בחתימת הברכה חוזר ל"על הנסים", ואם הזכיר שם השם של החתימה מסיים ואינו חוזר, **וקודם "יהיו לרצון" שאומרים אחרי "אלוקי נצור" יאמר דרך בקשה "הרחמן [הוא] יעשה לנו נסים ונפלאות** כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מרדכי ואסתר וכו'". **אם כבר סיים את התפילה, אינו חוזר.**

נא. הנוהג פורים בשני הימים מחמת ספק [כגון בערים שהן ספק מוקפות חומה, וכן בהולך ממקום למקום באופן שמתחייב מספק] – פסק המשנ"ב (סי' תרפח סק"ז, סי' תרצג סק"ו) שמזכיר "על הנסים", אך בכף החיים (סי' תרפח סק"ג, סי' תרצג סק"ז) הביא בשם האריז"ל והבא"ח (פ' תצווה) שלא להזכיר. **ולמעשה נוהגים שלא להזכיר** (לוח א"י).

אכילה קודם קריאת המגילה

נב. אסור לאכול לפני קריאת המגילה [בין בלילה ובין ביום], ואף **טעימה אסורה. לצורך גדול**, וכגון חולה קצת או מי שהתענית קשה לו, **מותרת טעימה**.

'שהחיינו' בלילה, ולהלכה אין צריך לכוון בלילה.
פרטי דין זה בשנה זו, התבאר לעיל סעי' כג.

סג. כשהקורא כבר יצא ידי חובה: אם השומעים אינם יודעים לברך - יברך הקורא, **ואם הם יודעים לברך - לכתחילה יברכו השומעים**, ואחד יכול לברך ולהוציא את כולם ידי חובת הברכה.

סד. הקורא לנשים [לאחר שכבר יצא ידי חובה] **תברכה הן 'לשמוע מקרא מגילה'**. ואפשר שאחת מהן תברך ותוציא את כולן, ואין עדיפות בזה. ויש נוהגים שהקורא מברך עבורן **'לשמוע מקרא מגילה'**.

ולספרדים - הדין כנ"ל, אך נוסח הברכה הוא **"על מקרא מגילה"** כבקריאה לגברים. ויש הנוהגות שלא תברכנה כלל וגם לא יברכו להן.

סה. המאחר לקריאת המגילה, ולא שמע את הפרקים הראשונים, **יכול לברך על המגילה בעצמו [אף שיש לו רק חומש]**, ויקרא מתוך חומש עד שישתווה עם הבעל קורא. ובתנאי שלא יצטרך לקרוא בעצמו יותר מחצי מהמגילה [במילים (סיי' תרצ)] [ובכל האופנים שקורא לעצמו, יקפיד להשמיע לאזניו (כדלהלן סעי' סט)], אך ייזהר שאחרים לא ישמעוהו שלא לבטל כוונתו].

סו. המאחר לקריאת המגילה והגיע לאחר שהתחילו את הברכות, יש להסתפק האם יברך ואח"כ ישלים את הפסוקים עד שישתווה לבעל קורא או שימתין עם הברכה **עד מקום שיוכל לברך - כגון בהכאת המן, ואף שהוא בין הפרקים ובאמצע הקריאה - יברך שם**. ונראה שאפשרות שניה עדיפה.

דיני קריאת ושמיעת המגילה

[ראה הלכות נוספות באופן הקריאה בסוף הגיליון]

סז. אסור לדבר משעה שמתחילים לברך את ברכות המגילה, **עד סיום הברכה שלאחר המגילה**.

סח. צריך השומע לשמוע כל תיבה ותיבה מפי הקורא, ואם חיסר תיבה אחת לא יצא. **ולכן אם חסר תיבה אחת שלא שמע, ישלים בעצמו אף מתוך החומש**, עד שיגיע למקום שהקורא אוחז בו, ואפילו קרא הרבה מן החומש, **כל ששמע את רוב המגילה מהבעל קורא יצא**.

סט. הקורא את המגילה צריך להשמיע לאוזנו, ואם לא השמיע לאוזנו יש אומרים שלא יצא ידי חובתו, אך להלכה **לא יחזור**.

ע. דיבר השומע באמצע קריאת המגילה, אם שמע את כל התיבות - יש להקל שאינו חוזר, אבל אם קרא את המגילה מתוך חומש בגלל שחלם או

נג. הגדרת 'טעימה' היא - אכילת פת ומזונות עד כביצה, ופירות וירקות וחטיפים שאינם מיני דגן אפי' הרבה. שתיית משקאות שאינם אלכוהוליים אפי' הרבה דינה כטעימה, **ושתיית מים יש להקל אף שלא לצורך גדול**, אך אסור **לשתות יין או שאר משקאות אלכוהוליים** יותר מכביצה.

נד. חולה שטעימה אינה מספיקה לו, יעמיד שומר שיזכיר לו לקרוא את המגילה ויכול לאכול.

נה. דינים אלו אמורים הן לגברים והן לנשים. אמנם יש לדעת שמצוי אצל נשים שיש להן צורך גדול [וכגון ששומעות מאוחר, מטפלות בילדים וכו'], ובמקום הצורך מותר להן לטעום אך לא לאכול.

קריאת המגילה בלילה וביום

נו. הכל חייבים בקריאת המגילה, אחד האנשים ואחד הנשים, ואע"פ שהיא מצוות עשה שהזמן גרמא נשים חייבות, שאף הן היו באותו הנס.

נז. זמן קריאת המגילה, בלילה - מצאת הכוכבים עד עלות השחר [השני], **וביום** - מנץ החמה עד שקיעת החמה, ובדיעבד אם קראו מעלות השחר [השני] - יצא.

דיני הברכות שלפני הקריאה

נח. קודם שמתחיל הקורא לברך פושט כל המגילה וכופלה דף על דף, ודווקא כשקורא בציבור, והשומעים אין צריכים לפשוט.

נט. הקורא את המגילה צריך לכוון לצאת ידי חובה. ואם קורא בציבור, **צריך לכוון להוציא ידי חובה את השומעים, והשומעים צריכים לכוון לצאת**.

ס. ברכות המגילה נאמרות בעמידה, וגם השומעים צריכים לעמוד [ויש מהספרדים הנוהגים שהשומעים יושבים בברכות]. הקורא את המגילה בציבור צריך לעמוד, והשומעים יכולים לשבת. הקורא את המגילה לפחות מעשרה אנשים יכול לשבת, **והקורא לנשים אפי' יותר מעשר דינו כקורא ליחיד שיכול לשבת**.

סא. הקורא את המגילה מברך שלש ברכות: 'על מקרא מגילה', 'שעשה נסים', ו'שהחיינו'. **הספרדים** נוהגים לברך 'שהחיינו' רק בקריאת הלילה, **והאשכנזים** מברכים 'שהחיינו' אף בקריאת היום [ספרדי המתפלל אצל אשכנזים מותר לו לענות אמן על ברכת 'שהחיינו', ואין זה הפסק, ואף שבחלק מהמגילות אין 'עמוד', אין זה מעכב].

סב. בברכת 'שהחיינו' ביום פורים [לאשכנזים] **יכוונו המברך והציבור גם על שאר מצוות היום** - משלוח מנות, סעודת פורים [ומתנות לאביונים]. ולספרדים, יש פוסקים שכתבו שיכוונו כן בברכת

פ. יש נוהגים לאכול **זרעונים** בליל פורים [ומשום כך יש נוהגים בליל פורים לאכול אוזני המן ממולאים בפרג. ויש נוהגים לאכול ארבעס (חומוס) או אורז].

שחרית של פורים

פא. ביום הפורים בשחרית משכימים להתפלל, ומזכירים "על הנסים" בשמו"ע. לאחר חזרת הש"ץ אומרים חצי קדיש, ומוציאים **ספר תורה** [ובשנה זו המוקפים קוראים "ויבא עמלק" רק בשבת] וקוראים שלשה עולים בפרשת "ויבא עמלק" [מנהג **הספרדים** לכפול את הפס' האחרון, והאשכנזים לא נהגו לכפולו], ולאחר הקריאה אומרים חצי קדיש, ומחזירים הס"ת למקומו, ומיד לאחר מכן קוראים את המגילה [מנהג הספרדים שלא להחזיר את הס"ת עד לאחר קדיש תתקבל שלאחר קריאת המגילה].

פב. אין חולצים התפילין בשחרית עד לאחר קריאת המגילה (משנ"ב סי' תרצג ס"ק ו).

פג. י"א שכשקוראים במגילה "ליהודים היתה אורה וכו' ויקר" ימשמש בתפילין של יד ושל ראש וינשקם (בא"ח וכה"ח סי' תרצ).

פד. לנוסח **אשכנז** אומרים **בשיר של יום רק** **מזמור כ"ב בתהילים**, **וטוב לומר קודם אמירתו "היום יום פלוני בשבת"** [אך לא יאמרו 'שבו היו הלוויים אומרים וכו'. ואף הספרדים והחסידים האומרים גם שיר של יום הרגיל, לא יאמרו 'שבו היו הלוויים אומרים וכו']. **והמוקפים יאמרו ביום ו' שיר של יום שישי כרגיל.**

מצוות היום

פה. ביום הפורים יש לקיים את מצוות היום, שהם מקרא מגילה, משלוח מנות, מתנות לאביונים, וסעודת פורים. ודיניהם יבוארו להלן.

פו. לפני קריאת המגילה אסור לאכול כמו שנתבאר לעיל, **ולפני שאר מצוות היום יש שסוברים שאסור לאכול.**

מתנות לאביונים

פז. חייב כל אדם מישראל איש ואישה לתת **שתי מתנות לשני אביונים**, דהיינו מתנה אחת לכל עני.

פח. אין לתת מתנות לאביונים **מכספי מעשר**, אבל מה שמוסיף יותר מהשיעור של החיוב יכול לתת ממעשרות.

פט. **העיקר להלכה הוא ששיעור מתנות לאביונים הוא פרוטה** [יוצא יד"ח ב-10 אגורות], **ויש אומרים שבזמננו** [שאין בפרוטה אחת חשיבות וא"א לקנות בה דברים] **צריך יותר מזה, ומסתבר שבשקל אחד יוצא ידי חובה לשיטה זו, וי"א**

איחר ותוך כדי שמע את הבעל קורא - לא יצא ידי חובה, כי זה קריאה למפרע, לכן צריך להגיע עד היכן שהבעל קורא אוחז.

עא. 'חלם' בשעת קריאת המגילה, אם שומע את הקריאה עם מגילה [או חומש] לפניו **ויודע במשך כל הזמן שחלם היכן אוחז הקורא במגילה, נחשב ששמע ויצא ידי חובה. ואם לא יודע**, עליו להשלים מהמגילה שלפניו [או ממגילה שבחומש] מהמקום שחלם עד היכן שאוחז הקורא.

עב. **המסתפק אם דילג מילה או שלא שמע מילה**, בקריאת היום צריך לחזור ולשמוע כיון שהוא ספק מדברי קבלה, אבל בלילה יש מקום להקל משום ספק דרבנן.

עג. **מי שיש בידו מגילה כשרה יכול לקרוא בפיו עם הבעל קורא, אך עדיף שישמע מהבעל קורא בשתיקה**, ורק אם החסיר מילה שלא שמע יקרא בעצמו מהמגילה שלפניו [עד שישתווה עם הבעל קורא] [ועיין סי' תרצ ס"ק יג, וסי' תרפט ס"ק ה בטעם הדבר שעדיף שישמע מהבעל קורא ולא יקרא בפיו].

עד. **מי שיש לו חומש לא יקרא עם הבעל קורא** [אף לא בלחש], **אלא ישמע את הקריאה מהבעל קורא.**

דיני הברכות שלאחר הקריאה

עה. לאחר קריאת המגילה מברכים **ברכת "הרב את ריבנו" בלילה וביום**, ומברכים אותה לאחר שגלל את המגילה. ברכה זו מברכים דווקא כשקוראים בציבור, אך הקורא ביחיד נחלקו הפוסקים אם מברך, **ולהלכה אין מברכין אותה ביחיד. הקורא לנשים, אף שהן רבות - דינן כיחיד** [והמיקל לברך, אין למחות בידו, ובפרט בעשר נשים].

עו. בלילה, לאחר ברכת "הרב את ריבנו", אומרים **"אשר הניא"**, וגם יחיד אומרה. ביום אין אומרים **"אשר הניא"**. ואומרים **"שושנת יעקב"**, בלילה וביום [הספרדים אינם אומרים כלל 'אשר הניא' ו'שושנת יעקב', אלא רק "ארור המן, ברוך מרדכי וכו'"], ונוהגים לכפול ג' פעמים].

דיני נגיעה במגילה

עז. טוב להחמיר ליטול ידיו לפני שנוגע במגילה.

עח. אם באמצע סעודת פת נגע במגילה ורוצה להמשיך באכילת פת, יש מחמירים ליטול ידיים פעם נוספת ללא ברכה.

דיני סעודת ליל פורים

עט. מצוה לשמוח ולהרבות קצת בסעודה בליל פורים [ודין מוקפין בשנה זו, ראה לעיל סע' לד].

קיומיים, לו ולבני ביתו למשך החודש, הרי הוא בגדר עני.

ק. אפשר לקיים מצות מתנות לאביונים בנתינה לבחור ישיבה שההורים/הישיבה לא מספקים לו את הדברים הנצרכים שיש לשאר הבחורים.

מתנות לאביונים בנתינה לת"ת של ישיבה

קא. בת"ת של ישיבה מקיימים מצות צדקה בהידור של החזקת עניים ת"ח, אך אין מקיימים בה מצות מתנות לאביונים כיון שלא מחלקים את הכסף לעניים בפורים עצמו.

קב. בחורים האוספים כסף לת"ת אינם רשאים ליטול אחוזים לעצמם ללא רשות מהנהלת הישיבה. ואף לגבי הוצאותיהם – יש לפעול לפי הוראות הנהלת הישיבה.

מתנות לאביונים ע"י אמצעים בנקאיים

קג. מתנות לאביונים ע"י שיק, רק אם העני פודה את השיק בו ביום [ויכול למשוך את הכסף] יוצאים יד"ח, ואם לא - לא.

קד. מתנות לאביונים ע"י העברה בנקאית, רק אם העני יקבל את הכסף לחשבונו [ואף יכול למשכו] ביום הפורים.

קה. בנתינת מתנות לאביונים בכרטיס אשראי לא יוצאים יד"ח, כיון שהעניים לא מקבלים את הכסף בפורים עצמו. אך יש קופות צדקה המזכות לכל התורמים להם - ע"י שקים דחויים או ע"י אשראי - כסף מזומן, ואותו נותנים לעניים בו ביום, ובזה יוצאים יד"ח.

משלוח מנות

קו. חייב כל אדם לשלוח לחבירו משלוח מנות אחד שיש בתוכו שני מיני מאכלים, או שני מיני משקים, או מאכל אחד ומשקה אחד.

קז. משלוח מנות צריך לתת דווקא מיני מאכל או משקה, ולא בגדים וחפצים. ובבשר חי שאינו מבושל, נחלקו הפוסקים אם יוצאים בו ידי חובה, ולכן יש להקפיד לתת מאכל שראוי לאוכלו כמות שהוא.

קח. שתי חתיכות בשר משני טעמים שונים, כגון מבושל וצלוי נחשבים לשני מינים למשלוח מנות. אך אם הותך בשר אחד לשתי חתיכות, יש לחוש שהן נחשבות למנה אחת (אמנם ע"י ראש יוסף מגילה ז).

קט. שני מיני חטיפים נחשבים לשתי מנות.

שצריך שיעור שיוכל העני לקבל ממנו הנאה חשובה [בין 10 ש"ל - 50 ש"ל].

צ. יש לדאוג שהכסף יגיע ליד העני בפורים, ואם אין אפשרות יש לזכות בו ביום לעני את שווי הסכום שנתן, ויודיע לעני שזיכו לו [והזוכה עבור העני אין צריך לדעת עבור מי מזכה, רק שיגביה ויאמר שמתכוון לזכות עבור מי שרוצים לזכות לו].

צא. כשגבאי צדקה אוספים עבור האביונים, אין צורך שאותו הכסף שניתן עבור העני יגיע לידיו ואפשר להחליפו בכסף אחר.

צב. אפשר לתת לגבאי צדקה שטר כסף אחד [כגון 100 ש"ל] ולומר שנותן מתנות לאביונים עבורו ועבור כל בני ביתו (וראה להלן האופן המהודר). כמו כן אפשר לתת שטר אחד לגבאי צדקה ולומר שהוא עבור שני אביונים [כגון אם הגבאי אוסף עבור שני אביונים, ואם אוסף עבור חמישה אביונים יכול גם כן לומר שיהיה עבור שני אביונים מתוך החמישה, כדי שתהיה מתנה חשובה לכל אחד מהם].

צג. אפשר לתת כסף לגבאי לפני פורים בתורת פיקדון, והוא ייתן אותו לעני בפורים.

צד. מתנות לאביונים ניתן לתת בכסף או במאכל, אבל לא בבגדים או בחפצים וכדו'.

צה. לדעת רוב הפוסקים נשים חייבות במתנות לאביונים, אך יש להסתפק אם מספיק שהבעל מוסיף סכום נוסף בשיעור מתנות לאביונים ומתכוון שיהיה עבור אשתו, או שצריך לזכות לה את הכסף על ידי אחר לפני שנותנו לעני [והאופן המהודר הוא שייתן לגבאי שיגביה ויזכה עבור אשתו].

צו. נחלקו האחרונים האם חובה לחנך ילדים שהגיעו לגיל חינוך למצוות מתנות לאביונים. ובחורים, אף שסמוכים על שולחן אביהם, חייבים.

צז. בכל שנה - לכתחילה בן כרך ייתן לעני שהוא בן כרך, ובן פרזים ייתן לעני שהוא בן פרזים. ובשנה זו, שכולם נותנים מתנות לאביונים ביום שיש, פרוז יכול לתת לעני מוקף [ולהיפך], אע"פ שהמוקף לא אוכל סעודת פורים באותו יום.

צח. יש הסוברים (ספר מקור חיים לבעל החוו"י סי' תרצד) שיש לתת מתנות לאביונים דוקא לאביון ולא לעני, והחילוק בין עני לאביון, פירש רש"י (ב"מ קיא:), 'אביון - מעונה מעני, ולשון אביון - האובה ואינו משיג מה שנפשו מתאוה לכל טוב וכו'. ומ"מ להלכה נראה שאף דכתיב קרא' ומתנות לאביונים', נראה שאביון לאו דוקא, וה"ה עני.

צט. גדר עני הוא "עד שיהיה לו קרן כדי שיתפרנס הוא ובני ביתו מהריוח" (וי"ד סי' רנג ס"ב), והכוונה שתהיה לו הכנסה קבועה. ומי שאין לו לשנה הקרובה משכורת מסודרת המספיקה לצרכים

למקבל שהכלי טבול, ואופן זה עדיף מאשר שיטבול וישתמש בעצמו פעם אחת].

קִיז. אבל אם מניח על הכלי [אפי' בהפסק של נייר] דבר חשוב [כגון דג מבושל, עוגה וכד'] – חשיב שימוש בכלי וצריך לטבולו [אמנם אם מניח בכלי דברים שאינם צריכים לכלי, וכגון שמניח על הצלחת חבילות ממתקים וכד' - אין צריך לטבול את הכלי].

האם יוצאים ידי חובת משלוח מנות כשמחזיר משלוח מנות לחברו

איתא בגמ' (מגילה ז'): "אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי". ונחלקו רש"י והר"ן בפירוש דברי הגמ': לדעת רש"י - 'זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו, ובשניה סועד חברו עמו'. ולדעת הר"ן - 'שלא היה לאחד מהם כדי שיוכל לשלוח לחברו ולהשאיר לעצמו והיו שולחין כל סעודתן זה לזה כדי לאכול סעודת פורים ולקיים משלוח מנות'.

ובאר הט"ז (סי' תרצה ס"ק ה) שטעמו של רש"י שלא באר כהר"ן כי סובר שכשאדם מחזיר לחברו משלוח מנות אחר שקבל ממנו, לא מקיים מצות משלוח מנות, ע"ש באורו. ונראה שטעמו של רש"י שסבר שהוא כעין פירעון חוב, כמבואר בב"ב קמה לגבי שושבינות שנחשב פירעון חוב, וה"נ כיון שחברו שלח לו ומקובל ששולח בחזרה, אינו יוצא בזה ידי חובת משלוח מנות.

ולהלכה פסק השו"ע (שם סעי' ד) כדעת הר"ן, ובשעה"צ (שם ס"ק כט) כתב שלא העתיק את דברי הט"ז, כי להלכה אין חוששים לשיטת רש"י.

קִיח. המחזיר משלוח מנות למי שכבר קיבל ממנו, אף שיש המחמירים שלא יוצא ידי חובה, להלכה נפסק שיוצא בכך ידי חובה [וכמו שנתבאר].

דינים נוספים

קִיט. שני בחורי ישיבה יכולים להחליף את ארוחתם זה עם זה, ויוצאים בזה ידי חובת משלוח מנות.

קכ. אפשר לתת משלוח מנות גדול לאדם שהוא בגדר עני, ולכוון שחצי ממנו יהיה למשלוח מנות וחציו האחר יהיה למתנות לאביונים (עי' מהרש"א וטורי אבן מגילה ז, בה"ל סי' תרצה ד"ה או).

קכא. משלוח מנות לקטן - יש להסתפק האם אפשר לתת משלוח מנות לילד קטן, האם הוא בגדר 'רעהו', ואף שיש הסוברים שלא יוצאים ידי חובה בנתינת לקטן (בא"ח פ' תצוה), להלכה נראה שיוצא ידי חובה, כי אף קטן בכלל 'רעהו' (עי' ערוך השולחן סי' תרצה סעי' יח).

קכב. בן השולח לאביו ולהיפך [כשהוא סמוך על שולחן אביו יש בזה פרטים רבים], ותלמיד השולח לרבו ולהיפך, יוצאים בנתינתו זו ידי חובת מצות משלוח מנות, דהוא בכלל 'רעהו'.

קי. שני סוגי בקבוקי יין נחשבים שני מינים, וכן שני סוגי מיצים [אבל לא מים].

קיא. אין צריך לשלוח שני מינים מברכות שונות, רבים טועים בזה.

קיב. די לתת רביעית יין או רביעית שאר משקים, וכן די לתת פרי אחד או פרוסת עוגה, מפני שכל אלו נחשבים מנה, כפי מה שרגילים לכבד אורח (עי' לקט יושר עמ' קנח, ופרי מגדים סי' תרצה משב"ז סק"ד, ראש יוסף מגילה ז, וא"א לגאון מבוטשאטש). אך עשיר, נכון שיזהר לכתחילה ליתן כפי הראוי לו. וכן נכון שהנותן לעשיר יזהר לכתחילה ליתן כפי הראוי לו (עי' ריטב"א מגילה שם, ובה"ל סי' תרצה).

קיג. לדעת רוב הפוסקים נשים חייבות במשלוח מנות. ולגבי ילדים שהגיעו לגיל חינוך, נחלקו האחרונים אם יש לחנכם לזה. ובחורים - אף שסמוכים על שולחן אביהם, יש להחמיר שיתנו משלוח מנות.

משלוח מנות ע"י שליח

קיד. יש מסתפקים אם צריך לשלוח משלוח מנות דווקא ע"י שליח, כיון דבקרא כתיב 'ומשלוח מנות' (עיין שו"ת בנין ציון סי' מד, שו"ת האלף לך שלמה או"ח סי' שפג), אך י"א שגם הוא עצמו יכול לתת, ופירשו שהדין של משלוח בא לאפוקי שאין במשלוח מנות מצוה בו יותר מבשלוחו, אך אין צריך לתת דווקא ע"י שליח.

והעיקר להלכה שאין צריך שליח. וגם מי שמחמיר לשלוח שליח, די בשליח שהוא ילד קטן וכדו' אף שילד אינו בר שליחות [החת"ס (גיטין כב): כתב שהיות וכתוב בפסוק 'ומשלוח מנות' - עיקר המצוה היא לתת על ידי שליח, לכן אפשר לשלוח גם ע"י קטן או גוי, כי דווקא במצוה שצריכה להיעשות ע"י האדם בעצמו, צריך שיהיה לשליח כח כמותו, אבל כאן היות שעיקר המצוה לתת על ידי שליח לכן מועיל גם שליח קטן או גוי].

קטו. יש לדון בשולח ע"י שליח, האם המשלח צריך לברר אם אכן השליח נתן, מפני שמשלוח מנות נחשב לדברי קבלה שדינם כדאורייתא, ובמילי דאורייתא לא אמרינן 'חזקה שליח עושה שליחותו' (עירובין לב, שו"ת אחיעזר ח"ג סי' עג).

טבילת כלי המשלוח מנות

הנותן כלי לחברו במשלוח מנות, ישנם מקרים שהכלי טעון טבילה וישנם מקרים שאינו טעון טבילה כדלהלן:

קטז. אם מטרתו העיקרית היא נתינת הכלי, והאוכל הוא רק כדי שהכלי יהא יפה ומלא - פטור מטבילה כדין כלי סחורה [ואם בכ"ז רוצה לטבולו, יש לו לזכות את הכלי למקבל ע"י אחר, ויודיע

קכג. לכתחילה בן כרך ייתן לבן כרך, ובן פרזים ייתן לבן פרזים.

קכד. הנוהג פורים בשני הימים מחמת ספק [כגון בערים שהן ספק מוקפות חומה, וכן בהולך ממקום למקום באופן שמתחייב מספק] – דעת הפמ"ג (הובא בבה"ל סי' תרצה ד"ה או) **שישלח מנות בשני הימים**, וכן פסק הכף החיים (סי' תרפח אות כג) בשם האריז"ל [ודלא כהפ"ח (הובא בבה"ל) ששולח רק בפורים דפרזים].

פירות שביעית בפורים

קכה. אפשר לתת יין של שביעית כמשלוח מנות, אך אין להחזיר משלוח מנות [למי שכבר שלח לו] יין של שביעית. **ויש להיזהר מאד בפורים שלא לשתות יינות של שביעית שלא הופקרו בזמן הביעור.**

מלאכה בפורים

[דיני מלאכה בפורים בשנה זו בפרזים ובמוקפין –

ראה לעיל סעי' בן, לו, מה]

קכו. נוהגים שלא לעשות מלאכה בפורים, והעושה מלאכה אינו רואה בה סימן ברכה לעולם.

קכז. מלאכה שיש בה שמחה, מלאכה לצורך פורים [ולהלכה בכלל זה כביסה, תספורת ונטילת ציפורניים – ודווקא כשזקוקים להן בפורים], מלאכת מצווה וצרכי רבים – מותרות בפורים.

קכח. סחורה מותרת, ששמחה היא לו, אך ראוי למעט בה.

קכט. מלאכה המותרת בחול המועד ודאי שמוותרת בפורים, שאיסור מלאכה בפורים קל יותר מאיסור מלאכה בחול המועד.

קל. בליל פורים, יש מחלוקת אם נהגו שלא לעשות מלאכה, והמיקל יש לו על מי לסמוך.

סעודת פורים

סעודת פורים בפרזים בערב שבת

קלא. לכתחילה יש לאכול סעודת פורים בערב שבת לפני חצות היום [ועכ"פ להתחיל לפני חצות היום]. מי שלא הספיק קודם חצות – יאכל אחר חצות [ונכון לאכול לפני שעה עשירית, ועכ"פ להתחיל לפני שעה עשירית], ויש להקדים ולהתפלל מנחה לפני כן (סי' תרצה ס"ב, משנ"ב ס"ק י, וכ"ה גם ע"פ הקבלה, עי' כה"ח שם ס"ק כג).

קלב. יש מחברים סעודת פורים וסעודת שבת יחד, אך אין לעשות כן לכתחילה כיון שנכנסים בזה לכמה ספיקות [לעניין הברכות, לעניין אמירת "על הנסים" ו'רצה', וכן לעניין תפילת ערבית (עיין סי' רעא ס"ק כא, וסי' תרצה ס"ק טו)], ועוד שע"פ הקבלה יש

לאכול סעודת שבת אחרי תפילת ערבית (עי' כה"ח סי' רעא ס"ק כב).

קלג. מי שמחבר סעודת פורים ושבת, צריך לעשותו באופן של 'פורס מפה ומקדש' (סי' רעא ס"ו), וכך הוא הסדר:

אחרי תפילת מנחה נוטלים ידיים ואוכלים **סעודת פורים** [ויש להקפיד לאכול בשר ולשתות יין לפני שמקבל שבת].

בין פלג המנחה לזמן הדלקת נרות – בתוך זמן זה מתי שרוצים – **ידליקו נרות שבת** ויקבלו עליהם שבת **ויפסיקו מלאכול** [אם אפשר, יאמרו כאן קבלת שבת], ויביאו לחם משנה **ויפרסו עליו** [ועל כל הפת שעל השולחן] **מפה, ויקדש על הכוס** [ואם אפשר, יקדש סמוך לשקיעה (עי' בה"ל ריש סי' רעא). אם שתה יין בתוך הסעודה, יאמר את נוסח הקידוש הרגיל אך ללא ברכת "בורא פרי הגפן"].

לאחר שתיית כוס הקידוש, המקדש בוצע על הלחם משנה **בלי נטילת ידיים ובלי ברכת 'המוציא'**, ומחלקים לכל המסובים מעט יותר מכביצה פת כדי לקיים מצוות סעודת שבת, ולכל הפחות יאכלו כזית פת כדי שיהיה קידוש במקום סעודה. וישתדלו לאכול גם כזית פת לאחר צאת הכוכבים.

בברכת המזון בגמר הסעודה, יאמרו 'רצה', **ולא יאמרו "על הנסים"**.

תפילת ערבית: לכתחילה יש להתפלל ערבית לאחר צאה"כ [ואם לא יוכל להתפלל אז בכוונה, יתפלל לפני כן], ואם אין לו מנין בביתו – **מותר לצאת לבית הכנסת**, ואין התפילה נחשבת הפסק בסעודה (רמ"א סי' קעח ס"ב, משנ"ב ס"ק מז, שעה"צ ס"ק מב, שו"ת זרע אמת ח"ג סי' עט, וכתב שם שלספרדים, אם אפשר, יש להשאיר נשים במקום הסעודה, מדין "הניח מקצת חברים"). **אם לא התפללו בתוך הסעודה, יתפללו לאחר הסעודה.**

קלד. יש להיזהר להוציא קודם כניסת שבת את כל המוקצה שהכניס לבגדיו במשך הפורים.

קלה. אף שאסור לקבוע בער"ש סעודה שאינו רגיל לאכול בימי החול (סי' רמט), נראה שאף אם אכל סעודת פורים בבוקר, **יכול לאכול שוב סעודת פורים נוספת** (עי' תוספת מעש"ר אות ע).

כמו כן נראה שמוקף הנמצא בפרזים ביום ו', אף אם לא התחייב בפורים דפרזים, יכול לאכול סעודת פורים דפרזים בערב שבת.

סעודת פורים במוקפין ביום א'

קלו. כתב הרמ"א (סי' תרצה ס"ב) וז"ל: "ורוב הסעודה צריכה להיות ביום ולא כמו שנוהגים לעשות את

בשר בקר בפורים

קמז. י"א שחובה לאכול בשר בקר בפורים (שו"ע סי' תרצו סעי' ז, מג"א ופמ"ג ס"ק טו. וצ"ע מחולין פג דמשמע דאין חיוב. אולם עי' משנ"ב סי' תקכט ס"ק כ שיש חיוב לאכול בשר).

אכילת פת בסעודת פורים

קמח. י"א שחובה לאכול פת בפורים (שו"ת מהרש"ל סי' מח), ויש המקלים בכך, ולכן אם שכח "על הנסים" אינו חוזר, וכנ"ל (עי' מג"א סי' תרצה ס"ק ט, ובמשנ"ב ס"ק טו).

משתה ושמחה בשני הימים

קמט. בשנים רגילות - יש חיוב משתה ושמחה קצת בשני הימים [לבן פרזים ביום ט"ו ולהיפך] אך לא צריך לאכול פת. ולכן בן פרזים צריך לעשות בט"ו קצת משתה ושמחה, ואף ירושלמי חייב לשמוח קצת ביום י"ד. **אך בשנה זו** - אין הפרזים צריכים לעשות משתה ושמחה ביום א' [אמנם, נוהגים שלא לומר תחנון ו"למנצח"].

שכרות בפורים

קנ. לבני אשכנז אין להשתכר בפורים אלא ישתה יותר מכדי הרגלו ויישן, ואף לספרדים שיש חיוב להשתכר - **אין להשתכר אם ע"י זה יזלזל במצוה מן המצוות,** כנטילת ידיים וברכה וברכת המזון, או שלא יתפלל מנחה או מעריב או שינהג קלות ראש (חיי אדם כלל קנה סעי' ל, מובא בבה"ל סי' תרצה ד"ה 'עד דלא ידע'). אך המשתכרים בפורים [אף בני אשכנז], אף שע"י מפסידים ברכת המזון וכדו' - יש להם על מה לסמוך.

מקור הדין - איתא בגמ' (מגילה ז:): 'אמר רבא, חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי'. והשו"ע (סי' תרצה ס"ב) העתיק דברי הגמרא כלשונה. ובפשטות דעת השו"ע שיש חיוב להשתכר 'עד דלא ידע'. אמנם אם ע"י שתיית היין יגרם שיזלזל במצוות וכנ"ל בחיי אדם - אין להשתכר.

וכתב הרמב"ם (הל' מגילה פ"ב הט"ו) "ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות". ומלשון הרמב"ם נראה שצריך לשותות כזו כמות של יין שעל ידה ירדם.

אמנם הרמ"א פסק (ע"פ המהר"י ברין שהובא בדרכי משה, והמהרי"ל המצוין ברמ"א הוא ט"ס): **"וי"א דאין צריך להשתכר כ"כ אלא ישתה יותר מלימודו ויישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי"**. ובפשטות נראה שכוונתו שישתה יין יותר מכדי הרגלו ועל ידי שישן אינו יודע להבחין בין ארור המן וכו'. **דהיינו שלפי הרמב"ם צריך לשותות כמות יין עד שמתוך היין ירדם, ולפי הרמ"א סגי ששותה יותר מכדי הרגלו והולך לישון ובזה**

הסעודה סמוך לערב ועיקר הסעודה בליל טו". ולפי"ז יש להקפיד שישתו יין ויאכלו בשר ביום קודם השקיעה. **ובפרט בשנה זו, שביליל י"ז אין דיני פורים כלל.**

דיני סעודת פורים הנוהגים בכל השנים [וגם בשנה זו]

קלז. טוב לעסוק מעט בתורה לפני שמתחיל את סעודת היום. סמך לדבר 'ליהודים היתה אורה ושמחה' אורה זו תורה (רמ"א סי' תרצה ס"ב).

קלח. שואלין ודורשין בהלכות פסח לי יום קודם הפסח, דהיינו ביום פורים עצמו יש להתחיל ללמוד הלכות פסח.

קלט. כתב המשנ"ב (סוסי"תלו) "כל שלשים יום [קודם פסח] צריך לעיין בכל דבר העושה שלא ישאר בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בנקל".

קמ. יש להתפלל **מנחה** בעוד היום גדול, והמנהג לערוך סעודת פורים לאחר מנחה.

קמא. לכתחילה יש לאכול **פת** בסעודת פורים, ויש **לאכול בשר ולשתות יין** בסעודה זו.

קמב. יש נוהגים לאכול כביצה פת בבוקר ולאכול בשר ולשתות יין, ולאחר מכן הולכים לישון כדי לצאת יד"ח 'חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע' (עי' רמ"א סי' תרצה).

שינוי מקום לעניין ברכה בבחורים העוברים מבית לבית:

קמג. בחורים האוספים כסף ועוברים מבית לבית, ודעתם לאכול ולשתות בבתי נוספים - **מברכים רק בבית הראשון שבו אוכלים ושותים, ואינם צריכים לברך מחדש בכל בית,** כיוון שדינם כהולכי דרכים, ויברכו ברכה אחרונה לאחר האכילה והשתייה האחרונה.

"על הנסים" בברכת המזון

קמד. יש להזכיר "על הנסים" בברכת המזון, ואף אם מברך ברכת המזון במוצאי פורים, כיון שאכל כזית פת בפורים - אומר "על הנסים".

קמה. **שכח** לומר "על הנסים" בברכת המזון כיון שיש אומרים שאין חיוב לאכול פת בפורים, אינו חוזר ומברך.

קמו. אם נזכר קודם שאמר "הרחמן הוא יזכנו" יוסיף "הרחמן [הוא] יעשה לנו נסים ונפלאות וכו'" כנ"ל סעי' ג.

קנו. שיכור כלוט [דהיינו שעושה ואינו יודע מה עושה, כרמב"ם הל' מכירה פכ"ט הי"ח, ובחומ"מ סי' רלה סע' כב], דינו כשוטה ופטור מכל המצוות, ואם התפלל או ברך - לא יצא יד"ח וחוזר ומברך [אם עדיין לא עבר שיעור עיכול] (משנ"ב סי' קפה ס"ק ו, סי' צט ס"ק יא, רמב"ם הל' נזירות פ"א הי"ב, עירובין סה).

דיני בן עיר ובן כרך בפורים המשולש

דין ירושלמי המגיע לפרזים

בשנה זו של פורים המשולש, יש לדון מהי שעת החיוב של פורים דמוקפין - האם יום י"ד או יום ט"ו [ויש בזה צדדים נוספים, ויתבאר להלן עמ' טו]. לספק זה יש השלכה על דיני בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר.

על מנת שלא להיכנס לספיקות, צריך לכתחילה להתחייב באחד מימי הפורים באופן וודאי - ועל כן ירושלמי המעוניין לשהות בשבת בפרזים [וממילא ע"י כך אינו מתחייב במוקפין בוודאי], צריך לכתחילה להגיע לפרזים כבר ביום חמישי לפני השקיעה [מפני שרק באופן זה מתחייב בפורים דפרזים באופן וודאי, וכדלהלן].

והוא הדין לבן ערים המסופקות המעוניין לשהות בשבת בפרזים [אולם במקום הצורך יש להקל, מפני שיש בזה כמה ספיקות].

האופן בו ירושלמי שמגיע לפרזים מתחייב בפורים דפרזים באופן וודאי

[ולכך, עליו לקיים את מצוות היום [כולל משלוח מנות וסעודת פורים] ביום ו' מוודאי, וכן לומר "על הנסים"]

א. כדי שירושלמי שמגיע לפרזים ליום י"ד יתחייב בוודאי במצוות היום, צריך שיתקיימו כל ארבעת התנאים דלהלן [אם אחד מהם לא מתקיים - הוא מתחייב רק מספק, וכדלהלן]:

[א] שבשעה שיוצא מירושלים תהיה דעתו להישאר בפרזים לפחות עד עלות השחר של יום י"ד.

[ב] שיגיע לפרזים לפני השקיעה של ליל י"ד.

[ג] שבשקיעה של ליל י"ד [כשנמצא כבר בפרזים] לא נמלך בדעתו, ועדיין דעתו להישאר שם לפחות עד עלות השחר.

[ד] שנשאר בפועל בפרזים עד עלות השחר של י"ד.

האופנים בהם ירושלמי שמגיע לפרזים מתחייב בפורים דפרזים מספק

[ולכך, עליו לקיים משלוח מנות וסעודת פורים ביום ו' מספק, אמנם אינו מזכיר "על הנסים" בתפילה. כמו כן, לכתחילה עליו לדאוג שיתחייב בפורים דמוקפין באופן וודאי, מפני שאם גם בפורים דמוקפין יתחייב רק מספק, יתכן שהוא ביטל מצוות פורים. ובשנה זו הוי

מקיים המצוה. ונפק"מ בין הרמב"ם למהר"י ברין שלרמב"ם אין השינה צריכה להיות ביום, ולפי מהר"י ברין צריכה להיות דוקא ביום. אמנם בדברי המהר"י ברין שהובא בדרכי משה משמע כהרמב"ם, וצ"ע. אכן נראה שביאור דברי הרמ"א הוא כמו שמבואר היטב בדרכי משה הארוך, שם הביא דברי ה'כל בו' (והארחות חיים, פורים אות לח) הסוברים שאין להשתכר כלל, והשכרות הוא איסור גדול ואין לך עבירה גדולה ממנו, אלא ישתה מעט יותר מלימודו, וחייב דעתם עם דעת מהר"י ברין הנ"ל, ויש כאן שני עניינים - לשתות יותר מלימודו, וכן לישון כדי שע"י השינה לא יבחין בין ארוך המן וכו'. **ואם כן צריך לדעת הרמ"א להקפיד לישון ביום הפורים.**

והנה בכל בו (הלכות פורים סי' מה) שהוא מקורו של הרמ"א כתוב שישתה יותר מלימודו כדי שירבה לשמוח, אבל ברמ"א לא העתיק מילים אלו כי לשיטתו ה'עד דלא ידע' מתקיים ע"י השינה.

ולמעשה האופן המהודר הוא לאכול כביצה פת בבוקר ולאכול בשר ולשתות יין ולישון כדי לצאת ידי חובת "חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע".

ולימוד זכות על המקלים בזה ששותים רק מעט יין ואינם ישנים אחר כך הוא כשיטת רבינו אפרים (הובאה בר"ן מגילה ז) הסובר שאחרי ששחטיה רבה לר' זירא בטלה מצות השתיה [וכ"כ הט"ז (סי' תרצה ס"ק ב) בדעת הרמ"א וכ"כ הפר"ח (שם)], או מטעם החיי"א הנ"ל.

קנא. ההתבשמות היא משתיית יין (רש"י מגילה ז; רמב"ם פ"ב מהל' מגילה הט"ו, אבודרהם סדר תפילת פורים, שו"ע סי' תרצו ס"ז), ואם קשה להתבשם מיין, יתבשם משאר משקאות חריפים.

קנב. נשים וקטנים אינם חייבים בשתיית יין.

דיני שתוי ושיכור לתפילה, ברכת המזון ושאר ברכות בפורים

[בשאר ימות השנה הדין שונה]

קנג. שתוי שיכול לדבר כהוגן מותר לו לכתחילה להתפלל, וכל שכן לומר שאר ברכות (סי' ט).

קנד. אם יכול להתפלל רק ע"י סידור, אם התפלל תפילתו תפילה (ע"י שם סעיף ג ומשנ"ב שם ס"ק יז).

קנה. שיכור שאינו יכול לדבר [גם מתוך הסידור] ללא גמגום לפני המלך או אדם נכבד, אסור לו להתפלל, ואפילו בדיעבד לא יצא, וצריך להתפלל שנית אחר שיפוג יינו. ולגבי ברכת המזון, לכתחילה יש לברך ברכת המזון לפני שמגיע למצב זה, אך אם כבר הגיע לשכרות כזו לפני שהספיק לברך, יכול בדיעבד לברך ברכת המזון, ושאר ברכות יכול לברך לכתחילה.

ירושלמי הפטור מפורים דפרזים – דינו במוקפין

ט. **ירושלמי** שהגיע לפרזים ב"ד ביום, על דעת להישאר שם בשבת וכך עשה - פטור מפורים דפרזים וחייב בפורים דמוקפין מספק (הן משום שיתכן שא"א להיפטר מב' הימים, ובשנה זו גם משום הצד שהמחייב של מוקפין הוא ביום י"ד). **ולכן בשנה זו דינו כך: ביום ו' יקרא את המגילה** [בברכה] וייתן מתנות לאביונים ואינו מזכיר "על הנסים". **ובשבת** [אף שהוא בפרזים], אם יכול ישמע קרה"ת של מוקפין, וילמד מעניינו של יום, אך לא יזכיר "על הנסים". **וביום א' יקיים מספק מצוות סעודת פורים ומשלוח מנות** [דין זה אמור אפי' אם חזר במוצ"ש או ביום א' לירושלים].

[**אבל אין לעשות כן**, משום שיש שיטות שהפסיד לגמרי מצות פורים, וכדלהלן סע' יד].

י. **ירושלמי** שהגיע לפרזים ב"ד ביום, על דעת לחזור לירושלים לפני שבת, וכך עשה [וה"ה אם התעכב מחמת סיבת אונס בשבת בפרזים] - פטור מפורים דפרזים וחייב בוודאי בפורים דמוקפין [ובמקרה הנ"ל שהתעכב, אם נשאר בפרזים עד יום א' - יכול לקיים את מצוות סעודת פורים ומשלוח מנות אף בפרזים, אך לכתחילה ייתן משלוח מנות לאדם ירושלמי].

ירושלמי שהתחייב בפורים דפרזים – דינו במוקפין

יא. **ירושלמי** שהגיע לפרזים במהלך ליל י"ד, או לפניו [וממילא נמצא שהתחייב בפורים דפרזים מספק או אפי' בוודאי], **וחוזר לירושלים לשבת** - מעיקר הדין חייב בפורים דמוקפין (כיון שנראה עיקר שהמחייב של מוקפין הוא יום ט"ו), ולכן יאמר "על הנסים" בשבת, וביום א' יקיים מצוות סעודת פורים ומשלוח מנות.

יב. **ירושלמי** שהגיע לפרזים לפני ליל י"ד, ונשאר בשבת בפרזים, וחזר לירושלים במוצ"ש או ביום א' - התחייב בוודאי בפרזים, ונפטר בוודאי ממוקפין.

יג. **ירושלמי** שהגיע לפרזים במהלך ליל י"ד, ונשאר בשבת בפרזים, וחזר לירושלים במוצ"ש או ביום א' - התחייב מספק בפרזים, וכן מתחייב מספק במוקפין (הן משום שיתכן שאי אפשר להיפטר משני הימים, והשנה גם משום הצד שהמחייב של מוקפין הוא ביום י"ד) - ולכן בשנה זו עליו לקיים מספק את כל מצוות היום ביום ו', וכן לקיים ביום א' מספק מצוות סעודת פורים ומשלוח מנות, אך לא יזכיר "על הנסים" בכל ימי הפורים.

האופנים בהם ירושלמי לא מתחייב כלל במצות הפורים

יד. **ירושלמי** שהגיע לפרזים לאחר עלות השחר של יום י"ד וכוונתו לגור שם בקביעות - אף שבכל שנה נפטר משני ימי הפורים, בשנה זו יתכן שהוא וחייב בפורים דמוקפין מספק (וכפי האמור בהקדמה

אומר שלכתחילה עליו לחזור ולשהות בירושלים בשבת, מפני שע"כ יתחייב בוודאות באחד מימי

הפורים ממ"ג, ויבואר להלן עמ' טו]

ב. אם הגיע לפרזים בליל י"ד אחרי השקיעה על דעת להישאר שם לפחות עד עלה"ש.

ג. אם בשעה שיצא מביתו בליל י"ד [או לפני] היה בדעתו לחזור לירושלים עוד באותו הלילה קודם עלה"ש [אפי' אם הגיע לפרזים לפני השקיעה], ולבסוף נמלך והחליט מרצונו להישאר בפרזים עד לאחר עלה"ש [ואפי' שכבר בזמן השקיעה נמלך והחליט להישאר בפרזים].

[ונראה שאף אם החליט להישאר בפרזים מחמת סיבת אונס, יש להחמיר שמתחייב מספק. אך אם התעכב מחמת אונס (וכגון שהמתין למונית שהיתה אמורה להגיע לפני עלה"ש, ולא הגיעה) פטור, וכדלהלן סע' ז].

ד. אם הגיע לפרזים לפני ליל י"ד על דעת להישאר שם עד לאחר עלות השחר, ולבסוף נמלך ויצא מהפרזים לפני עלות השחר [ובאופן זה, לכתחילה ייתן משלוח מנות לבן פרזים].

האופנים בהם ירושלמי שמגיע לפרזים אינו מתחייב כלל בפורים דפרזים

[ולכן, לכתחילה עליו לדאוג שיתחייב בפורים דמוקפין באופן וודאי, מפני שאם יתחייב רק מספק בפורים דמוקפין, יתכן שהוא ביטל מצוות פורים. ובשנה זו הוי

אומר שלכתחילה עליו לחזור ולשהות בירושלים

בשבת]

ה. **ירושלמי** שהגיע לפרזים ביום י"ד אינו מתחייב כלל בפורים דפרזים.

ו. **ירושלמי** שהגיע לפרזים בליל י"ד [או לפני], ובין בשעה שיצא מביתו ובין בעת השקיעה היה בדעתו לחזור באותו לילה לירושלים, וכך באמת עשה - פטור לגמרי מפורים דפרזים.

ז. באופן הנ"ל סע' ו, גם אם לבסוף נאנס [וכגון שהמתין למונית שהיתה אמורה להגיע לפני עלה"ש, ולא הגיעה] ונשאר בפרזים עד לאחר עלה"ש - פטור לגמרי מפורים דפרזים [אך אם הוא החליט להתעכב מחמת סיבת אונס, ראה דינו לעיל סע' ג].

ח. **ירושלמי** שהגיע לפרזים בליל י"ד [לאחר השקיעה] והיה בדעתו להישאר בפרזים עד לאחר עלה"ש, ולבסוף נמלך וחזר לירושלים קודם עלה"ש - פטור לגמרי מפורים דפרזים (והטעם הוא משום ממ"ג, לחזו"א אינו מתחייב כי לא היה בשקיעה בפרזים, ולמשנ"ב אינו מתחייב כי עד עלה"ש כבר חזר למוקפין).

יתבאר עוד להלן עמ' טו, שיש צד שהמחייב של מוקפין השנה הוא ביום י"ד).

דין בן פרזים המגיע לירושלים

האופנים בהם בן פרזים שמגיע לירושלים מתחייב בפורים דפרזים בוודאי ואינו מתחייב כלל בפורים דמוקפין

[ובשנה זו, יש לדון בחלק מהאופנים שיש להדר שמתחייב במוקפין]

טו. בן פרזים שהגיע לירושלים לפני ליל י"ד, ודעתו לצאת מירושלים לפני שבת, וכך עשה - מעיקר הדין חייב בפורים דפרזים למרות שהוא נמצא בירושלים, ועליו לקרוא/לשמוע (וראה להלן עמ' טו בדיון שמיעה מבעל קורא מוקף) את המגילה [בברכה] ולקיים את שאר מצות היום (כולל סעודת פורים ומשלוח מנות) ביום ו' [ולכתחילה ייתן משלוח מנות לבן פרזים], ומזכיר ביום ו' [בלבד] "על הנסים", ואין חוששים לשיטת הרא"ש הסובר שחייב בפורים דמוקפין [אמנם לצד שהמחייב של מוקפין השנה הוא יום י"ד, כמבואר בהקדמה, נמצא שבאופן זה דינו כמוקפין, ועל כן יש מהדרים לקיים אף ביום א' סעודת פורים ומשלוח מנות].

טז. באופן הנ"ל סע' טו, גם אם התעכב בירושלים בשבת מחמת סיבת אונס [וכגון שהמתין למונית שהיתה אמורה להגיע לפני עלה"ש, ולא הגיעה] - פטור מעיקר הדין מפורים דמוקפין [ואמנם יש מקום להדר בכך, כמבואר בסוף הסע' הקודם].

[באופן שנמלך מרצונו והחליט להתעכב בירושלים שלא מחמת אונס, דינו כספק פרוז ספק מוקף, ויקיים מספק את כל מצוות היום ביום ו', וכן יקיים ביום א' מספק מצוות סעודת פורים ומשלוח מנות, אך לא יזכיר "על הנסים" בכל ימי הפורים. ונראה שיש להחמיר כן אף אם החליט להתעכב מחמת סיבת אונס].

יז. בן פרזים שהגיע לירושלים במוצאי שבת או ביום א' - אינו חייב במצוות היום פעם נוספת [ואף אם היה בירושלים בעלה"ש של יום א', אינו מתחייב בפורים דמוקפין כלל, מאחר ויום א' בשנה זו הוא בגדר השלמה בלבד].

האופן בו בן פרזים שמגיע לירושלים אינו מתחייב כלל בפורים דפרזים ומתחייב בפורים דמוקפין בוודאי

יח. בן פרזים שהגיע לירושלים לפני ליל י"ד, ובין בשעה שיצא מביתו ובין בשעת השקיעה של ליל י"ד היה בדעתו להישאר שם בשבת, וכך עשה - דינו כירושלמי גמור, הפטור מפורים דפרזים וחייב

בפורים דמוקפין (מפני שבאופן זה מתקיימים כל ד' התנאים האמורים לעיל בסע' א).

האופנים בהם בן פרזים שמגיע לירושלים חייב בפורים דפרזים בוודאי, ובפורים דמוקפין מספק

יט. בן פרזים שהיה בעירו בשקיעה של ליל י"ד - אף אם יצא לאחמ"כ לירושלים [היינו בין שקיעת ליל י"ד לכניסת שבת] על דעת להישאר שם בשבת [ואף אם מראש היה בדעתו לעזוב את עירו לאחר השקיעה] - מתחייב בפורים דפרזים בוודאי ובפורים דמוקפין מספק - ובשנה זו עליו לקיים ביום ו' [אפי' אם הוא בירושלים] מצוות סעודת פורים ומשלוח מנות [ולכתחילה ייתן משלוח מנות לבן פרזים], וכן יאמר "על הנסים" ביום ו' בלבד, וביום א' יקיים שוב מספק סעודת פורים ומשלוח מנות [וא"א למחות במי שמקל שלא התחייב במוקפין באופן הנ"ל].

[נהטעם שמתחייב בפרזים בוודאי הוא מפני ששונה הדין של בן פרזים שהיה בתחילת ליל י"ד בביתו ואח"כ יצא, מבן ירושלים שמגיע לפרזים, שצריך שיהיה בפרזים בעלות השחר של י"ד כדי להתחייב בפורים דפרזים].

שו"ת בעניין בחורי ישיבה ההולכים מפרזים לירושלים ולהיפך

שאלה: בחור ישיבה המתגורר בפרזים ולומד בירושלים, ונמצא בשקיעה של ליל י"ד בישיבה, וחוזר לביתו שבפרזים במשך הלילה, וחוזר שוב לישיבה בירושלים לשבת. מה דינו.

תשובה: מעיקר הדין נראה שדינו גם כפרוז וגם כמוקף, ועל כן קורא את המגילה ביום ו', ומקיים את שאר מצוות היום בוודאי (כולל סעודת פורים ומשלוח מנות), ומזכיר "על הנסים" ביום ו' ובשבת [וכן ילמד בשבת מעניינו של יום], וביום א' יקיים שוב את מצוות סעודת פורים ומשלוח מנות [וראה במקור].

מקור: יש להסתפק בבחור ישיבה שגר בפרזים ולומד בירושלים - האם דינו כפרוז [כבית הוריו] או שדינו כמוקף [הישיבה שלומד בה].

והנה אם דינו כפרוז, נמצא שכאשר מגיע לפרזים במהלך הלילה מתחייב בוודאי כפרזים, וכאשר חוזר לירושלים מתחייב כספק במוקפין, ואילו אם דינו כמוקף הרי שלדעת המשנ"ב מתחייב בפורים דפרזים, ואילו לדעת החזו"א אינו מתחייב בפורים דפרזים, כיוון שלא היה בתחילת הלילה בפרזים, וכאשר חוזר לירושלים מתחייב בוודאי כמוקפין.

אולם למעשה נראה שבחור ישיבה זה נחשב גם כפרוז וגם כמוקף, ולכך גם כאשר מגיע לביתו

מהחומש אלא לצאת בשמיעה מהבעל קורא, וכך יוצאים יד"ח לכתחילה. אך להלכה אין צריך לכוון מפורש לזה, כיון שיש אומדנא שוודאי אינו מכוון לצאת יד"ח בקריאתו מהחומש, משום שרוצה לצאת לכתחילה.

ספיקות במסורת הקריאה

קסב. את הפסוק "אשר נתן המלך" (ח, יא) קוראים שתי פעמים - פעם ראשונה "להרג" בלא וא"ו, ופעם שניה "ולהרג" עם וא"ו. וכן את הפסוק "נקהלו היהודים" (ט, ב) קוראים ב' פעמים - פעם ראשונה "בפניהם" עם בי"ת ופעם שניה "לפניהם" עם למ"ד [ויש שאין חוזרים על כל הפסוק].

אם טעה וקרא רק אחד מהם - אינו מעכב [והעיקר להלכה זה "להרג" ו"לפניהם"].

קרי וכתוב במגילה

קסג. בפסוקים אלו יש לקרוא הקרי בלבד (עי' נדרים לז):

[פרק ג פס' ד] "וַיְהִי בְּאִמְרָם (כתיב) **כְּאִמְרָם** (קרי) אֲלֵיוֹ".

[פרק ט פס' יט] "הַיְהוּדִים הַפְּרוּזִים (כתיב) הַפְּרוּזִים (קרי) הַיְשָׁבִים".

[פרק ט פס' כז] "קִיְמוּ וּקְבַל (כתיב) **וּקְבַלוּ** (קרי) הַיְהוּדִים".

אם טעה וקרא הכתיב בלבד, למעשה נראה שלא צריך לחזור (ועי' שו"ע או"ח סי' קמא ס"ח).

דיני טעות בקריאה

קסד. בשולחן ערוך (סי' תרצ סעיף יד) נפסק בסתם מדברי הירושלמי **ש'אין מדקדקים בטעיותיה', ומשמע שבכל אופן.** ומובאת שם דעת י"א שהיינו דוקא בטעות שאינה משנה את המשמעות כגון 'יהודיים - יהודים' (פרק ד פס' ז, ובעוד חמשה מקומות), **אבל בטעות המשנה את המשמעות כגון 'יושב - ישב', ו'נופל - נפל'** הוי כאילו חיסר אותה מילה וצריך לחזור ולקרותה כסדר (משנ"ב שם ס"ק נא).

אם חיסר מילה שאינה משנה את המשמעות ולא אמרה כלל וסיים את המגילה, לדעת כל הפוסקים צריך גם לברך שנית על הקריאה, אך יש לחוש לדעת הרי"א"ז (בה"ל שם ד"ה 'אין מדקדקין'), שסובר שמילה שאינה משנה את המשמעות אינה מעכבת ואפי' לחזור אי"צ, ולכן למעשה צריך לחזור ולקרוא את המגילה בלא ברכה.

במהלך הלילה מתחייב כוודאי בפרזים, ולעומת זאת כאשר חוזר לירושלים מתחייב גם כוודאי במוקפין.

שאלה: בחור ישיבה המתגורר בפרזים ולומד בירושלים שהגיע לביתו בתענית אסתר, וחוזר לישיבה לשבת. מה דינו.

תשובה: מתחייב גם בפורים דפרזים וגם במוקפין בוודאי, ולכן דינו כאמור בשאלה הקודמת.

שאלה: בחור ישיבה המתגורר בירושלים ולומד בפרזים ושוהה בכניסת ליל י"ד בפרזים אך נוסע לביתו בירושלים במהלך ליל או יום י"ד, מה דינו.

תשובה: מעיקר הדין מתחייב בוודאי גם בפורים דפרזים וגם בפורים דמוקפין, ולכן דינו כאמור לעיל.

מקור: עפ"י המבואר לעיל שבחור ישיבה הלומד בפרזים דינו גם כפרוז וגם כמוקף, נראה שאפי' אם חזר במהלך ליל י"ד, דינו כדין כל פרוז ששהה בכניסת ליל י"ד בפרזים, ונסע לאחמ"כ במהלך הלילה לירושלים, שנתחייב כבר בפורים דפרזים (כבסעי' יט). ומאידך גיסא דינו גם כמוקף שהתחייב בפרזים וחזר לירושלים, שחייב במוקפים בוודאי.

הלכות ודקדוקים בקריאת המגילה

קנז. כשאומר "בלילה הוא נדדה" (ו, א) **יגביה קולו,** כי שם מתחיל הנס.

קנח. כשאומר "האגרת הזאת" (ט, כו) **ינענע את המגילה.**

קנט. נוהגים שהציבור אומר בקול רם את ארבעת פסוקי הגאולה דלהלן, והחזן חוזר וקורא אחריהם: "איש יהודי" (ב, ה), "ומרדכי יצא" (ח, טו), "ליהודים היתה אורה" (ח, טז), "כי מרדכי היהודי" (י, ג), וכן את עשרת בני המן מ"חמש מאות איש" (ט, ו) עד "עשרת" (ט, י) ועד בכלל.

קס. נוהגים לקרוא מילים אלו במנגינה של איכה: "וכלים מכלים שונים" (א, ז), "אשר הגלה מירושלים אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל" (ב, ו), "והמלך והמן ישבו לשתות.. זעקה גדולה ומרה" (ג, טו-טז, א), "אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד וכו'" (ד, ג), "וכאשר אבדתי אבדתי" (ד, טז), "כי נמכרנו אני ועמי" (ז, ד), "כי איככה אוכל וראיתי.. באבדן מולדתי" (ח, ו).

קסא. יש מקפידים לכוון בפסוק האחרון - **שלא לצאת ידי חובה בקריאה מתוך חומש אלא לצאת רק בשמיעת הפסוק מהבעל קורא,** וטעמם הוא דכיון שיוצא ידי חובה בקריאת הפסוק מתוך החומש [שהרי הקורא מיעוט בעל פה יצא בדיעבד], לכן עדיף לכוון להדיא שלא לצאת יד"ח בקריאה

אם חיסר אות אחת המשנה את המשמעות בקריאתו או בשמיעתו - צריך לחזור, ואם סיים את קריאת המגילה - חוזר מהיכן שטעה, ואם הסיח דעתו יחזור ויברך [ויש להסתפק אם חוזר לתחילת המגילה].

חיסר אות אחת שאינה משנה את המשמעות - יש להקל שאינו חוזר [ואם ספק אם משנה את המשמעות יחזור ויקרא בלא ברכה].

דקדוקים בקריאה

קסה. בפסוקים להלן יש להקפיד על ניקוד המילים המודגשות, ויש לדון שהם לעיכובא לדעת הי"א בשו"ע (סי' תרצ"ט), **ולהלן רשימת טעויות נפוצות:**

[פרק א פסוק יז] "כי יצא דבר המלכה על כל הנשים"

[פרק א פסוק יט] "ויכתב בדתי פרס ומדי".

[פרק א פסוק כ] "אשר יעשה בכל מלכותו".

[פרק ב פס' ג] "ויפקד... ויקבצו".

[פרק ב פס' ו] "**הגלה** מירושלים עם **הגלה** אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה אשר הגלה" - להקפיד על הניקוד **המשתנה ג"פ במילה 'הגלה'** בפסוק זה.

[פרק ב פסוק יא] "ומה יעשה בה" [וכן בפרק ו פסוק ט ופסוק יא].

[פרק ב פס' יט] "ומרדכי ישב בשער המלך".

[פרק ב פס' כ] "אסתר עשה".

[פרק ב פס' כג] "**ויבקש** הדבר **וימצא** ויתלו שניהם על עץ **ויכתב**".

[פרק ג פסוק ח] "ולמלך אין שוה להניחם" [וכן בפרק ה פסוק יג, ופרק ז פסוק ד].

[פרק ג פסוק ט] "יכתב לאבדם".

[פרק ג פס' יב] "**ויקראו** ספרי המלך... **ויכתב** ככל אשר צוה... ונחתם בטבעת המלך".

[פרק ג פס' יג] "**ונשלוח**".

[פרק ד פס' ח] "כתב הדת אשר נתן בשושן".

[פרק ה פס' ו] "עד חצי המלכות ותעש".

[פרק ה פס' יד] "אמר למלך ויתלו".

[פרק ו פס' א] "**ויהיו** נקראים לפני המלך".

[פרק ו פס' ב] "**וימצא** כתוב".

[פרק ו פסוק ח] "ואשר נתן כתר מלכות בראשו".

[פרק ו פס' יב] "**וישב** מרדכי אל שער המלך".

[פרק ז פס' ח] "והמן נפל על המטה".

[פרק ז פסוק י] "ויתלו את המן".

[פרק ח פסוק ה] "יכתב להשיב את הספרים".

[פרק ח פס' ט] "**ויקראו** ספרי המלך... **ויכתב** ככל אשר צוה".

[פרק ח פסוק י] "**ויכתב** בשם המלך... **ויחתם**".

[פרק ט פס' א] "**ונהפוך** הוא".

[פרק ט פס' יד] "**ותנתן** דת בשושן".

[פרק ט פס' טז] "המלך נקהלו **ועמד**... **והרג** בשנאיהם".

[פרק ט פס' יז] "**ועשה** אתו".

[פרק ט פסוק כ] "**ויכתב** מרדכי את הדברים האלה".

[פרק ט פסוק לא] "**כאשר קים** עליהם מרדכי היהודי" [וכן בפס' לב].

קסו. יש לדון שטעויות אלו מעכבות, כמו שקרא "ישב" במקום "יושב" או "נפל" במקום "נופל" (משנ"ב ס"ק נא לדעת הי"א בשו"ע שם), ואף שיש לחלק קצת ולומר שטעויות אלו של עבר הווה ועתיד בשאר המילים הנ"ל פחות משמעותיות מ'יושב - ישב' ו'נופל - נפל' שהם שינויים ממש בסיפור הדברים, מ"מ **למעשה יש לחוש להחמיר** בשאר המילים הנ"ל. אמנם אם כבר סיים את המגילה - נראה **שיש להקל** בהרבה מטעויות אלו כדעה הראשונה בשו"ע (שם סע' יד, ועי' ערוך השולחן שם סע' כ), שזה אינו מעכב כיון שבסתם ויש עיקר ההלכה כסתם (עי' משנ"ב סי' לט סק"ד) ובפרט במילים הנ"ל שיש לדון בהם. אולם במילים 'יושב - ישב' ו'נופל - נפל' וכיוצא ביש להחמיר כמו שכתב הבה"ל, ובשעת הדחק יש להקל כדעת ערה"ש שאף במילים אלו אפשר לסמוך על הדעה הראשונה בשו"ע.

דקדוקים נוספים [יש להקפיד על ניקוד המילים,

אך אינו מעכב]:

[פרק א פס' ו] "על **רצפת** בהט". ואם אמר "רצפת" בפ"ה דגושה - יצא ידי חובה.

[פרק ב פס' יג-יד] "ובצה הנערה **באה** וכו' בערב היא **באה**, ובבקר היא **שבה**" במלרע, בשונה מ- "להביא את ושתי המלכה לפניו ולא **באה**" [פרק א פס' יז], שהוא במלעיל. ואם טעה - יצא ידי חובה, וכן כל מלעיל ומלרע - אינו מעכב.

[פרק ד פס' א] "ומרדכי ידע את כל אשר **נעשה**". ואם קרא "נעשה" - יצא ידי חובה (עי' נחמיה ה, יח). וכן פעמיים בפרק ו פסוק ג "מה **נעשה** יקר וגדולה... לא **נעשה** עמו דבר".

יש ליתר לקרוא מתוך הכתב את ה"ואת" השייך לבן המן הכתוב בסמוך אליו.

כללי ניקוד השם "מרדכי": אם מופיע באמצע הפסוק - מנוקד 'מרדכי', מלבד [פרק ד פס' יב] 'ויגידו למרדכי' אף שהוא באמצע פסוק. ובסוף פסוק

כמו כן, עפ"י יובן מה שנתבאר לעיל שירושלמי שהתחייב בפרזים מספק, לכתחילה עליו לחזור לשבת לירושלים, כדי שיתחייב באחד מימי הפורים באופן וודאי. ביאור הדבר הוא, שלצד ב' שהמחייב של מוקפים הוא בט"ו, ודאי שפיר כיון שבט"ו היה במוקפין, ולצד א' שהמחייב של מוקפים הוא בי"ד, אף שלא התחייב במוקפין, אך מכיוון שלצד זה יתחייב בוודאי בפרזים, נמצא שממ"נ התחייב באחד מימי הפורים.

ויתכן שבזה תלוי גם הנידון (הובא לעיל סע' לח-מ) האם קריאת המגילה בשנה זו נחשבת כקריאה שלא בזמנה וצריך דווקא עשרה, או שנחשבת קריאה בזמנה. וכן הנידון האם חיוב פרזים ומוקפין בשנה זו הוא חיוב אחד או שני חיובים.

עוד בנדון דלעיל, ונפק"מ נוספות

יש להסתפק בדין ירושלמים ששמעו את קריאת המגילה מבעל קורא ירושלמי, ולאחמ"כ ביום שישי הוא נסע לפרזים ונשאר שם במשך השבת [כאמור לעיל, לכתחילה אין לבן ירושלים לעזוב את ירושלים ביום שישי], האם יצאו ידי חובתם. והספק הוא בשני אופנים: [א] באופן שכבר בשעת הקריאה היה בדעתו לנסוע לפרזים ביום ו'. [ב] באופן שלא היה דעתו בשעת הקריאה לנסוע לפרזים.

ויסוד הספק הוא - האם החיוב של פרזים ומוקפין בפורים המשולש הוא חיוב אחד, כלומר שביום י"ד מחויבים כל ישראל לקרוא את המגילה, או ששני חיובים הם - בני עיר מחויבים בי"ד, אך מוקפים מחויבים בט"ו, ומכיוון שא"א לקרוא בשבת, לכן קוראים את המגילה ביום שישי מדין השלמה.

וירושלמי הנמצא בשבת במקום פרוז, נמצא שהפקיע עצמו מחיובי פורים לגמרי [ולכן אין להגיע למצב זה], שהרי לא התחייב מדין פרזים [כיון שהיה בירושלים ביום י"ד], ומדין מוקף לא התחייב [כיון שלא היה בט"ו בירושלים]. וא"כ השומעים בני ירושלים לא יכלו לצאת ידי חובה בקריאתו.

אמנם נראה שיצאו ידי חובה, שהרי כשם שאם ארע שהבעל קורא הלך לעולמו לאחר הקריאה נראה שיצאו ידי חובה, אף שלא היה בכניסת ליל ט"ו בירושלים, ה"נ נראה שאם לא היה בדעתו שישע לבני ברק לשבת, יצאו ידי חובה. אך באופן שהיה דעתו לנסוע לבני ברק, יש להסתפק בזה, ויותר נראה שיצאו ידי חובה.

עוד יש לדון, דהנה בשנה רגילה לדעת הרבה מהפוסקים (תוס' יבמות יד, ובמשנ"ב סי' תרפח ס"ק ח) מוקפים אינם יכולים להוציא פרזים [וליהיפך] בקריאת המגילה אף בדיעבד. אך בשנה זו שכולם קוראים בי"ד, יש להסתפק האם ירושלמי יכול להוציא פרוז [וליהיפך]. ונדון זה תלוי בספק הנ"ל - האם החיוב של פרזים ומוקפין בפורים המשולש הוא חיוב אחד שביום י"ד מחויבים לקרוא כל ישראל, או ששני חיובים הם - בני עיר מחויבים בי"ד ומוקפים מקדימים מדין השלמה, וכנ"ל.

קוראים בניקוד 'מרדכי'. וכן כל מקום שכתוב באתנחתא, נקרא בניקוד 'מרדכי'.

כללי ניקוד השם "הגי": כשמופיע במקום שכתוב באתנחתא [פרק ב אמצע פסוק ח] קוראים בניקוד "הגי", וכשמופיע באמצע פסוק [שם סוף פסוק ח וכן פסוק טו] קוראים בניקוד "הגי".

קריאת הניקוד במילה "מה": בכל המגילה מנוקד 'מה', חוץ מד' מקומות:

[פרק ח פס' א] "מה הוא לה"

[פרק ט פס' יב] "בשאר מדינות המלך מה עשו"

[פרק ט פס' כו] "ומה ראו על ככה, ומה הגיע אליהם"

דיני אבלות בפורים

[תוך י"ב חודש על הוריו, או תוך ל' יום על שאר קרובים]

קסז. אבל חייב בסעודת פורים ובבשר ויין, ומותר באכילה אף עם אחרים, ומצווה לאכול בחבורה, וכן מותר להשמיע מוזיקה בסעודה [עי' שו"ת זקן אהרן (הלוי, סי' ריג), וא"ר (סי' תרצו ס"ק ה) שחולק על דברי המג"א (שם ס"ק ז)]. ואם אי אפשר לו לעשות בביתו יכול לאכול ולשמוח אפילו מחוץ לביתו.

[ונראה שכל הנ"ל מותר אף אם הסעודה נמשכת בלילה. ויל"ע אם הוא הדין בליל פורים].

קסח. אבל חייב במשלוח מנות, וישלח לשנים או שלושה ממכריו, אבל לא ישלח דברי שמחה [היינו ממתקים וכד'], וי"א שאינו שולח אלא משלוח מנות אחד.

קסט. אין לשלוח משלוח מנות לאבל [אך עבור משפחת האבל מותר, בתנאי שהוא אכן עבור המשפחה ואינו אישי עבור האבל]. **אם שלחו לאבל מחוסר ידיעה, רשאי לקבלו [לרבו אבל, וכן לגנות אבלה - מותר לשלוח].**

נידונים וספקות בהלכות פורים

זמן חיוב מוקפין בפורים המשולש

יש להסתפק מהו הזמן המחייב את מצוות פורים דמוקפין בשנה זו של פורים המשולש, ויש בזה ג' צדדים:

[א] הזמן המחייב של כל דיני פורים הוא יום י"ד. [ב] הזמן המחייב של כל דיני פורים הוא ביום ט"ו [וקריאת המגילה בי"ד הוא רק כעין השלמה]. וצד זה נראה יותר. [ג] הזמן המחייב של קריאת המגילה ומתנות לאביונים הוא יום י"ד, והזמן המחייב של סעודת פורים ומשלוח מנות יום ט"ו.

בצדדים אלו תלוי דין מוקף העוזב את ירושלים ביום ו' - האם הוא מבטל את מצוות פורים לגמרי, או שחייב עדיין בכל דיני הפורים, או שחייב רק בקריאת המגילה אך פטור מסעודת פורים ומשלוח מנות.

ויש להסתפק מאיזה גיל יש לחנכו, האם מגיל שיודע לשמוע את כל המגילה [בדר"כ קרוב לבר מצווה] או מגיל שיודע לקרוא את כל המגילה באופן שיוצאים בו ידי חובה לכתחילה [בגיל 11-10 לפום חורפיה].

ולמעשה יש להחמיר לחנכו מגיל שיכול לקרוא את כל המגילה בשלימות.

תחפושות "לא ילבש", תפילה עם תחפושת]

שאלה: האם מותר לאיש להתחפש בפורים לאישה, ולהיפך.

תשובה: הרמ"א (סי' תרצו סע' ח) כתב להתיר, אבל רבים מהפוסקים אסרו הדבר בהחלט (עי' משנ"ב שם סק"ל) ונכון להחמיר. ואם מתחפש באופן שניכר שהוא איש או שהיא אישה [כגון שלובשים רק מלבוש אחד] - אפשר שאין למחות בידו.

ולילדים עד גיל מצוות: בפורים עצמו - מעיקר הדין מותר [לבני אשכנז], אך נכון להימנע מזה [ועכ"פ משהגיעו לגיל חינוך].

שאלה: נערה המציגה בהצגה במסיבת פורים, האם מותרת בלבישת ציצית או שאר בגדי גבר לשם משחק והצגה לצורך שמחת פורים.

תשובה: בפורים עצמו - המיקל בזה (כדעת הרמ"א דלעיל) באופן שניכר שהיא אשה - אין למחות בידו, אבל הנכון להחמיר בזה כיון שרבים מהפוסקים אסרו הדבר בהחלט.

לפני פורים - אף לדעת הרמ"א שמותר בפורים, לפני פורים חמיר טפי, ולכן יש להשתמש בבגד העשוי מחומרים כמו אל-בד וכדומה, שאינו נחשב בגד איש ואין בו איסור 'לא ילבש', ויכולה לקיים המשחק בלא להיכנס לחשש איסור.

בגדים שיש בהם חוסר צניעות [כגון מכנסיים לבנות וכיו"ב] - אסורים מדינא בכל אופן.

שאלה: האם מותר להתפלל עם תחפושת.

תשובה: יש להוריד את התחפושת לפני התפילה, אולם אם עי"ז לא יתפלל בציבור - יתפלל כך.

מקור: יש להסתפק האם מאחר שרגילים לעמוד כך בפורים אף לפני אנשים חשובים די בכך, או שכיון שכל השנה לא רגילים לעמוד כך אין להתפלל כך.

ובשעת הדחק כשאינן אפשרות אחרת יש להקל בזה, ובפרט אם מתחפש לדבר שיש אנשים שרגילים תמיד ללכת כך, **ולילדים** יש להקל בזה בכל אופן. מסכות פורים יש להוריד בכל אופן, כי הן מפריעות לתפילה (ועי' או"ח סי' צא).

אולם אף אם הכל חיוב אחד, יש לדון שכן כרך לא יכול להוציא בן עיר, מפני שכן עיר חיובו מדברי קבלה, וקריאת המגילה של בן כרך היא תקנה דרבנן מאוחרת אחרי אנשי כנסת הגדולה, שתקנו רבנן שלא לקרוא מגילה בשבת משום דרבה - שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר.

ולמעשה נראה שלא רק שכן עיר יכול להוציא בן כרך, אלא אף בן כרך יכול להוציא בן עיר, משום שיש בדבר כמה ספיקות: [א] י"א שבכל שנה בן כרך יכול להוציא פרוז וכן להיפך (עי' משנ"ב הנ"ל). [ב] ישנו נדון גדול האם באמת קריאת המגילה של מוקפין היא רק מדרבנן (עי' רש"י מגילה ה, טורי אבן שם, ושו"ת בנין שלמה סי' נח) שיש סוברים שחיובו מדברי קבלה. [ג] לדעת רבים, המחויב מדרבנן יכול להוציא את המחויב מדברי קבלה. [ד] יתכן שהוא גדר חיוב אחד.

קריאת המגילה ע"י בעל קורא בן י"ג

יש לדון האם בחור בן שלוש עשרה שלא ידוע אם הביא ב' שערות יכול להוציא בקריאת המגילה ביום ובלילה לגברים ולנשים.

יסוד הספק הוא דקי"ל דחזקה דרבא מהני רק לדרבנן ולא לדאורייתא, וקריאת מגילה שמא הוי כדאורייתא כיון שחיובו מהכתובים דהוי כדברי קבלה. **ולמעשה בלילה יכול לקרוא להוציא בין גברים ובין נשים, וביום מוציא נשים, ובגברים יל"ע.**

טעם הדין הוא שמצינו שנחלקו הראשונים האם קריאת המגילה הוי כדרבנן או כדברי קבלה, לגבי ספק מוקפות חומה - שדעת הרמב"ן והריטב"א והר"ן (מגילה ה) שהוי ככל ספק דרבנן, ובשאלות (בהעמק שאלה שאילתא לה) כתב דהוי כדאורייתא, וכן לגבי המסתפק אם חסר מילה בקריאה מגילה של יום או לא, קי"ל (בסי' תרצב מ"ב ס"ק טז) שהוא כדאורייתא, ולכן נראה שה"ה בנד"ד שיש לחוש שקריאת המגילה נחשב דברי קבלה שדינו כדאורייתא וצריך שידעו שהביא שתי שערות.

ולהוציא נשים יכול כיון שבטורי אבן (מגילה ד) כתב שנשים חייבות רק מדרבנן [היינו מחמת שאף הן היו באותו הנס].

חינוך קטנים למקרא מגילה

כתב השו"ע (סי' תרפט ס"א) "ומחנכין את הקטנים לקרותה".

לתרומות והנצחות ניתן
לפנות לקו בית ההוראה
במספר **0733260800**

הגיליון הודפס ע"י
משה בן מרים, אביגיל בת סימה
ולהצלחת כל משפחת אברהם

מספר הטלפון בבית ההוראה
0733-260-800
להפניית שאלות לרב ולקבלת הגיליון
למייל - פנו לכתובת
6191265@gmail.com